Utbildningsutskottets betänkande 1987/88:5

om betygen i skolan

UbU
1987/88:5

Motionerna

1986/87:Ub205 Marianne Karlsson (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om införande av uppförande- och ordningsbetyg.

1986/87:Ub220 av Charlotte Branting (fp) och Barbro Sandberg (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om uppgifterna för en parlamentariskt sammansatt betygsutredning,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avskaffande av betyget i barnkunskap i grundskolan.

1986/87:Ub221 av Alf Svensson (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om betyg.

1986/87:Ub222 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om återinförande av betyg i ordning och uppförande inom grund- och gymnasieskolan.

1986/87:Ub273 av Mats O Karlsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förändringar av betygssystemet i grundskolan.

1986/87:Ub281 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2 a. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna att betygen i grundskolan omedelbart avskaffas.

1986/87:Ub290 av Karl-Göran Biörsmark (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i skolförordningen att kommunerna själva får avgöra om betyg skall sättas från årskurs 7 eller ej.

1986/87:Ub292 av Pär Granstedt m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om en parlamentariskt sammansatt betygsutredning.

1986/87:Ub309 av Ylva Annerstedt m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående en komplettering i skolförordningen som

1 *Riksdagen 1987/88. 14 saml. Nr 5*

möjliggör för kommun att inrätta fler betygstillfällen på högstadiet än i årskurserna 8 och 9,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående utökade möjligheter att komplettera betyg.

1986/87:Ub319 av Birger Hagård (m) och Göran Ericsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts för att i grundskolan återinföra ordning, disciplin, tolerans och respekt.

1986/87:Ub812 av Carl Bildt m.fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett nytt betygssystem i enlighet med vad som i motionen anförts.

1986/87:Ub827 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen angetts om en parlamentariskt sammansatt betygsutredning.

Utskottet

Före den 1 juli 1982 gavs betyg i femgradig skala i grundskolan i årskurserna 3, 6 och 7 vid slutet av vårterminen samt i årskurserna 8 och 9 vid slutet av varje termin. Skolstyrelsen i kommunen kunde besluta att betyg i årskurserna 3 och 6 skulle ersättas med annan form av besked. Sedan den 1 juli 1982 ges betyg i femgradig skala enbart vid slutet av varje termin i årskurserna 8 och 9. Betygsättningen i de tidigare årskurserna har ersatts av enskilda samtal där elev, föräldrar och lärare deltar.

I gymnasieskolan sätts betyg i slutet av varje termin. Betygen skall ges i en femgradig skala.

Frågor om betygen i skolan har tagits upp i tretton motioner, alla väckta under allmänna motionstiden 1987.

I motion 1986/87:Ub273 (s) föreslås ett alternativt betygssystem i grundskolan fr.o.m. årskurs 6, enligt vilket betyg skall ges varje termin och avse arbetsmoralen. Varje termin skall elever och föräldrar dessutom få kännedom om elevens färdighetsnivå i olika ämnen genom redovisning av t.ex. standardprovresultat och andra skrivningspoäng. På höstterminen och vårterminen i årskurs 9 skall det föreslagna betygssystemet kompletteras med betyg av nuvarande karaktär. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt motion 1986/87:Ub812 (m) yrkande 5 bör betyg ges utifrån elevens kunskaper i förhållande till läroplanens krav och oftare än i dag. Betygsstegen bör vidare vara fler än fem. Möjlighet bör också finnas att efter kompletterande studier få ett betyg omprövat. Motionärerna begär ett förslag till riksdagen i dessa delar. Enligt motionerna 1986/87:Ub292 (c) och 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 15 har sedan 1979 års betygsbeslut många frågor väckts kring betygen och deras roll som mätare av kunskaper, som informationsgivare och stimulansfaktor och som urvalsinstrument till högre studier. Betygsskalans omfattning har därvid varit föremål för diskussion, liksom frågan om betygen skall vara relativa eller kurs- eller målrelaterade.

De nämnda betygsfrågorna bör enligt motionärerna nu utredas. En utredning begärs också i motion 1986/87:Ub220 (fp) yrkande 1. Vidare begärs kursrelaterade betyg fr.o.m. årskurs 6 i motion 1986/87:Ub221 (c) yrkande 2. Enligt motion 1986/87:Ub309 (fp) yrkande 2 bör möjlighet finnas att efter kompletterande studier få ett betyg omprövat.

I motion 1986/87:Ub281 (vpk) yrkande 2 a föreslås att nuvarande betygssystem avskaffas. Enligt motion 1986/87:Ub220 (fp) yrkande 2 bör betyget i barnkunskap tas bort.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

De sedan den 1 juli 1982 gällande reglerna för betygsättning i grundskolan baseras på de beslut i frågan som riksdagen fattade våren 1979 i samband med beslutet om ny läroplan för grundskolan (prop. 1978/79:180, UbU 1978/79:45, rskr. 1978/79:422). Utskottet vill erinra om att beslutet bl.a. innebar en modifiering av det relativa betygssystemet i syfte att undvika oönskade konsekvenser av den s.k. normalfördelningen, vilken innebar att en bestämd andel elever skulle ha ett visst bestämt betyg. I en del fall hade fördelningen kommit att uppfattas som gällande för en enskild klass. Den beslutade förändringen innebär att i den femgradiga betygsskalan är "tre" medelbetyg. Övriga betygsgrader skall ges med hänsyn till elevernas prestationer. Det skall inte finnas någon given proportion mellan betygsgraderna. I normalfallet skall emellertid antalet fyror och tvåor vara fler än antalet femmor resp. ettor (jfr prop. 1978/79:180 s. 94).

I fråga om möjlighet att få ett betyg omprövat gäller följande. Slutbetyg avseende grundskolans högstadium får utfärdas för sådana elever inom kommunal och statlig vuxenutbildning som tidigare fått slutbetyg från grundskolan (motsv.), om den studerande beviljas utbildningsbidrag enligt bestämmelserna för arbetsmarknadsutbildning för att bedriva studier på grundskolenivå. Nytt slutbetyg får också utfärdas, om den studerande beviljats särskilt vuxenstudiestöd för grundskolestudier eller om det ursprungliga betyget är ofullständigt eller om minst fem år förflutit sedan det ursprungliga slutbetyget utfärdades.

Utskottet finner inte att det föreligger skäl för riksdagen att uttala sig för förändringar i betygssystemet, varför utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub220, 1986/87:Ub221 yrkande 2, 1986/87:Ub273, 1986/87:Ub281 yrkande 2 a, 1986/87:Ub292, 1986/87:Ub309 yrkande 2, 1986/87:Ub812 yrkande 5 och 1986/87:Ub827 yrkande 15.

Likaså avstyrker utskottet motionerna 1986/87:Ub290 (fp) och 1986/87:Ub309 (fp) yrkande 1 om att kommunen skall få fatta beslut om betygstillfällen före årskurserna 8 och 9. Formerna för betygsättning bör enligt utskottets mening vara enhetliga i hela riket.

Enligt motionerna 1986/87:Ub205 (c) yrkande 1, 1986/87:Ub222 (c) och 1986/87:Ub319 (m) bör skolan konkret uppskatta och dokumentera elevens vilja och förmåga att samarbeta och skapa trivsel i skolan. Betyg i ordning och uppförande bör därför införas för att visa att skolan ställer krav på eleverna i vad gäller ordning m.m.

Utskottet vill erinra om den roll som de enskilda samtalen skall spela. Föräldrarna skall bl.a. genom samtalen kunna följa sina barns skolgång och

få veta hur barnen utvecklas. Med hänvisning härtill avstyrks ifrågavarande motionsyrkanden.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *vissa förslag på betygsområdet*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub220, 1986/87:Ub221 yrkande 2, 1986/87:Ub273, 1986/87:Ub281 yrkande 2 a, 1986/87:Ub292, 1986/87:Ub309 yrkande 2, 1986/87:Ub812 yrkande 5 och 1986/87:Ub827 yrkande 15,

2. beträffande *kommuns möjlighet att besluta om fler betygstillfällen än de nuvarande*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub290 och 1986/87:Ub309 yrkande 1,

3. beträffande *betyg i ordning och uppförande*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub205 yrkande 1, 1986/87:Ub222 och 1986/87:Ub319.

Stockholm den 22 oktober 1987

På utbildningsutskottets vägnar

Lars Gustafsson

Närvarande: Lars Gustafsson (s), Pär Granstedt (c), Helge Hagberg (s), Birgitta Rydle (m), Lars Svensson (s), Ingvar Johnsson (s), Göran Allmér (m), Margareta Hemmingsson (s), Lars Leijonborg (fp), Birger Hagård (m), Marita Bengtsson (s), Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk), Kerstin Keen (fp) och Rinaldo Karlsson (s).

Reservationer

1. Förslag till åtgärder mot brister i nuvarande betygssystem (mom. 1)

Birgitta Rydle (m), Göran Allmér (m), Lars Leijonborg (fp), Birger Hagård (m) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "De sedan" och slutar med "yrkande 15" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening uppfyller inte nuvarande betygssystem de krav man har rätt att ställa på ett bra betygssystem.

De krav som måste uppfyllas är flera:

1. Betygssättningen skall utgå från läroplanens krav på kunskaper och färdigheter och inte som nu från en jämförelse av eleverna.

2. Betygen skall vara en sporre för eleverna att göra sitt bästa och stimulera till studier med bredd och djup.

3. Betygen skall ge en objektiv information till eleverna själva, till föräldrar och till arbetsgivare om uppnådda resultat.

4. Betyg bör ges i grundskolan tidigare än nu.

5. Betygssystemet skall vara användbart som ett instrument för urval bland sökande till t.ex. högre studier och därför omfatta fler betygssteg än nu.

6. Det skall skapas likvärdighet mellan betyg givna inom ungdomsskolan och inom den statliga och kommunala vuxenutbildningen.

7. Det skall ge elever möjlighet att efter kompletterande studier förbättra sitt slutbetyg i ett eller flera ämnen och få tillgodoräkna sig detta.

Regeringen bör senast under år 1989 lägga fram ett samlat förslag om ett nytt betygssystem med tillgodoseende av de krav som utskottet här ställt på ett väl fungerande sådant.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *förslag till åtgärder mot brister i nuvarande betygssystem*

att riksdagen med anledning av motionerna 1986/87:Ub220 yrkande 1, 1986/87:Ub221 yrkande 2, 1986/87:Ub273, 1986/87:Ub292, 1986/87:Ub309 yrkande 2, 1986/87:Ub812 yrkande 5 och 1986/87:Ub827 yrkande 15 samt med avslag på motionerna 1986/87:Ub220 yrkande 2 och 1986/87:Ub281 yrkande 2 a som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. En parlamentariskt sammansatt betygsutredning (mom. 1)

Pär Granstedt och Larz Johansson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Utskottet finner" och slutar med "yrkande 15" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att riksdagen i det tidigare beslutet om betyg i samband med beslut om en ny läroplan för grundskolan (Lgr 80) ansåg att betygens viktigaste funktion var att utgöra urvalsgrund för intagning till gymnasieskolan.

Under senare år har det dock ifrågasatts om betygen, med sin nuvarande utformning, på ett ändamålsenligt sätt fyller denna funktion. Vi har fått många exempel på s.k. taktikval, där man väljer en kurs eller utbildningsväg, inte därför att man eftersträvar just den utbildningen, utan därför att det är fördelaktigt med hänsyn till betygskonkurrensen. Under senare tid har också alltfler röster höjts för att betygen borde kompletteras med någon form av lämplighetstest, framför allt när det gäller antagning till praktisk/estetisk utbildning.

Det torde vidare kunna ifrågasättas huruvida den nuvarande betygsskalans omfattning är den mest ändamålsenliga och om betygen ger tillräcklig information till eleverna och deras föräldrar. Betygssättningen i gymnasieskolan kommer dessutom att påverkas av de beslut som kommer att fattas av riksdagen med anledningn av den översyn som gjorts beträffande högskolans tillträdessystem.

Mot bl.a. denna bakgrund anser utskottet att det är rimligt att betygsfrågan blir föremål för en ny parlamentarisk utredning.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *en parlamentariskt sammansatt betygsutredning*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub292, med anledning av motionerna 1986/87:Ub220, 1986/87:Ub221 yrkande 2, 1986/87:Ub273, 1986/87:Ub309 yrkande 2, 1986/87:Ub812 yrkande 5 och 1986/87:Ub827 yrkande 15 samt med avslag på motion 1986/87:Ub281 yrkande 2 a som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Förslag om avskaffande av betygen (mom. 1)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "De sedan" och slutar med "yrkande 15" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den sociala snedrekryteringen till längre och teoretisk utbildning kan motverkas genom betygsfrihet i skolan. När faktakunskaper mäts inom ett snävt område vid ett visst tillfälle undergräver detta självtillit och naturlig kunskapstörst. Skolan bör bl.a. mot denna bakgrund vara helt betygsfri. Regeringen bör lägga fram förslag härom för riksdagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *förslag om avskaffande av betygen*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub281 yrkande 2 a, med anledning av motion 1986/87:Ub220 yrkande 2 samt med avslag på motionerna 1986/87:Ub220 yrkande 1, 1986/87:Ub221 yrkande 2, 1986/87:Ub273, 1986/87:Ub292, 1986/87:Ub309 yrkande 2, 1986/87:Ub812 yrkande 5 och 1986/87:Ub827 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Kommuns möjlighet att besluta om fler betygstillfällen än i årskurserna 8 och 9 (mom. 2)

Birgitta Rydle (m), Göran Allmér (m), Lars Leijonborg (fp), Birger Hagård (m) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Likaså avstyrker" och slutar med "hela riket" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets mening rimligt att omgående gå till mötes önskemål om att på försök få ge betyg tidigare än i årskurserna 8 och 9. Enligt skolförordningen skall elevens prestationer i både årskurs 7 och 8 beaktas när betyg ges i årskurs 9. Om i en kommun elever och föräldrar har önskemål om betyg i exempelvis årskurs 7 och en skolstyrelse är beredd att göra de åtaganden som behövs, bör enligt utskottets uppfattning kommunen få denna möjlighet. En kompletterande bestämmelse härom bör införas i skolförordningen att gälla fr.o.m. vårterminen 1988. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört i frågan.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

2. beträffande *kommuns möjlighet att besluta om fler betygstillfällen än i årskurserna 8 och 9*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub290 och 1986/87:Ub309 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Betyg i ordning och uppförande (mom. 3)

Birger Hagård (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Utskottet vill" och på s. 4 slutar med "ifrågavarande motionsyrkanden" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör skolan konkret uppskatta och dokumentera elevens vilja och förmåga att samarbeta och skapa trivsel i skolan. Betyg i ordning och uppförande bör därför införas för att visa att skolan ställer krav på eleverna i nu nämnt avseende. Möjligen bör undantag göras för avgångsbetyg. En komplettering med flitbetyg bör också kunna övervägas. Regeringen bör snabbt utreda den aktualiserade frågan och återkomma till riksdagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

3. beträffande *betyg i ordning och uppförande*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub319 och med anledning av motionerna 1986/87:Ub205 yrkande 1 och 1986/87:Ub222 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

gotab Stockholm 1987 13849